

Ann. Bilderna 1-8 äro uttagna för bildarkivet och motvarand 1.

text arkiverad
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

/An. 1809

Allmogemålningar.

Förfäderna Hand var allmoges utmärkte sig på många sätt genom sin konsthärdighet och sitt skönhetsinne. Framför allt nu levande släkte. Våra gamla allmogehem äro härpå ett exempel, under förutsättning att de kunnat trotsa de senaste årtiondernas moderniserings och förstörelselusta. I de gamla bondehem som ännu behållit sin prägel av burgenhet och värbånd, finnes mycket i kvar som vittnar om fädernas arbeten. Möbber och verktyg ävensom byggnadsstilen hava ett drag över sig av fasthet och lugn väl parat med skönhet och formfulländning. Den sunnaste bonden gör 100. sedan visse i sitt hem se en avbild av sin egen burgenhet. Det var inte bara möblerna som voro konstnärligt snidade, stundom utfördes stora väggmålningar i ett helt rum, gårdens parader. Det var inga stora konstnärer som utförde målningarna, utan ofta söner av allmoget självt. Men därför giva de sig efter i motivval och lägharmoni. Vi skola här taga i närmare skärskådande några sådana väggmålningar från ett antal gårdar i Östra Blekinge.

Under de senaste årtiondena ha mycket gån förlorat av gamla ulemogemålningar. Skinn finnes dock några kvar, ofta endast fragment av vad som en gång varit i form av en motiv över en fönster eller en dörr. Men på en och annat ställe kan man ännu få se hela rum försedda med de mest vackra målningar, de äldsta utförda i västfärger och de av senare datum vanligen gjorda i olja. Oftast är det på gamla släktgårdar som det gamla livet bäst bevarat. Här har vi ett liksom helgdagsstämning när det gamla paradrummet med dess väggmålningar, och det har inte fallit något in att söka pandalisera desamma. Vi skan börja vår grundtur på en så-
dan gammal släktgård, Götsjöholms gård i östra delen av Bödeby socken. De målningar som här finnes hör till den äldre typen, anteså utförda i västfärger; såberligen äro de bland de äldsta i östra härad. Gården med dess ännu väl bibehållna mangårdsbyggnad är över 200 år gammal. För omkring 125 år sedan upplöstes i vinkel mot huvudbyggnaden en stor festsal. Det är denna som så blivit försedd med en del goda vackra målningar. Över entrén till salen finnes tvänne målningar, den ena föreställande gården med alla dess byggnader och den andra (bild 1.) en medeltida borg. Runt hela salen går sedan en meterhög list med målning

Motiven äro här tagna ur biblen och svenske historien, särskilt vikingaliden. Mitt i Taket är anbragt en härlig Takros av inemot en par meters diameter, förestående skördsgudinnorna med säd och frukter samt skyddsänglarna med olivkvistar och blomsterkransar. (Bild 2.)

I alla fyra hörnen finnes dessutom blomstermorfiv. Angående uppbovs mannen till dessa målningar vet man att han levde i slutet av 1700 och början av 1800 Taket. Han hette Petersson och var mycket skicklig i sin konst. Det berättas att han antid målade under rusets inflytande; dessmellan voro anlagen nästan borta. Han ritade aldrig utan birstade en trau och lät penseln derest forma figurerna. Hans konstskicklighet tog sig till sist uttryck i att han gjorde banksedlar, vilket slutligen uppsäcktes, vadans hans liv slutade inom fängelsets murar.

Utom på Göksjöholm har samme målare på Stubbelycke gård, c:a 20 min. väg från den förra utfört väggmålningar. Där är ett mindre rum i övre våningen målat från golv till tak, nästan 3 meter höga motiv. Bild 3. visar ett par slotsmotiv från detta rum. Dessutom finnes en utomordentligt väl utförd målning över S:t Görans strid med draken samt en bandbroilopstyg på väg från kyrkan. Utom de stora målningarna finnes mindre motiv

över dörrarna. Även dessa målningar äro utförda i bottenfärger, och man förundrar sig över att de kunnat behålla sin klarhet i så lång tid.

Det har ej lyckats mig att på flera ställen inom häradet påträffa målningar av så hög ålder som dessa. Några vackra målningar, fastän av yngre datum finnes i ett par gårdar i Emmery Fridlefsstad s.m. Dessa äro dock av en helt annan karaktär utförda i olja. De äro daterade på pent som 1879 och signerade G. A. Melin. Hos lantbr Karl O. Svensson finnes tre nio paneler målade, av vilka den övre från golv till tak. Väggarna äro här avdelade i stora rutor med rammar i guld. I mitten av varje sådan ruta finnes sedan en mindre medaljongmålning med motiv från växt- och djurvärlden. Över fönster finnes mindre motiv från Ronnebyån, Sjögländas park i traktskrona, Fridlefsstads kyrka, Lårdsbyggnaderna m. fl., varjämte runt hela taket går en 3 dm. bred list i färdigt mönster. Bild 4. visar en långsida av rummet med en väggfast skåp för dryckesvar, enligt målningen över skåpsdörren. Bild 5. är från en hörna i samma rum. Bild 6. visar en av målningarna över fönstern, Fridlefsstads kyrka, tyvärr något dunkel på bilden. Hela rummets målningar synes dock röna inflytande om en modern hölsanda, med dess reka linjer, ovaler och fyrkanter.

Året förut, 1878. vistades samme målare på en

annan gård i byn, numera Magnusson, där mycket vackra målningar blivit utförda i en av rummen. Hela väggarna äro här överstruktade varjämte en god del av Taket och kakelugnen äro ännu sin del. När man kommer in i detta rum, som säkerligen varit sin upplevosmans stolt, bedåras man av den prakt och det färgspel som målningarna här utveckla. Fåra moderna konstverk förblekna, man känner markens helgd under sina fötter, och det är som om fjädersnas andar direkt talade till sina ätlingar av en renare tid. Här finnes motiv från Orienten, medeltidslösa från Skåne, Djupadal's herrgård, Silverforsen vid Ronneby samt kvinnofigurer i nästan kroppsstorlek om vart annat. Bild 7 visar en av rummets sidor med orientalistiskt motiv samt en kvinnofigur på motsvarande långsida av rummet. I medaljongerna synes ett par av länets hövdingar. Bild 8. är en kvinnofigur från en av rummets hörn c:a 1,5 m. hög. I Taket löper runt hela rummet en bred som i vilken finnes i medaljongmålningar samtliga Sveriges regenter i ordningsföljd från Gustav I Vas till Karl XV utförda i den mest slående likhet och precision. Dess utom finnes en massa småmotiv under fönstern m. fl. ställen.

På Sjötors gård i samma socken finnes även en praktfull sal i övre våningen med vackra målningar.

Men sorgligt nog härjades denna av en öde-
läggande eldsvåda sommaren 1923, vad som några
bilder därifrån ej kunna visas.

Fäberligen ha allmogemålningar av stör-
re eller mindre omfattning funnits på många
flera av våra äldre bondgårdar, men tidens tan-
och människors modernitetets krav ha bringat
dem åt förgängelsen.

All ära åt dem, vilka säna en delar i
att bevara och åt eftervärlden övertänna vad
som ännu finnas kvar av dessa vackra minn-
av fädernas gärning. Fädernas andar Fatar Tus o
från dessa gamla väggmålningar, och vi känna
högtid, då vi stå inför dem: högtid och befräls
från alla vardagens små benävligheter och mo-
-gänger. Må vi då icke präntaga våra efterkammar-
fästen att på samma sätt känna stulvet
inför fädernas om skicklighet och sund livsrik-
ning, väruande arbeten.

Hugo Johansson

Göteborg den 21 Maj 1934

Kärr Sigfrid Svensson

Som svar på brevet du, till jag härmed tackar för det samma. Som jag ser på ämnet kandidat Svensson serer omkring här i Helsingka bygder i sommar aktiva, hoppas då att ni gör en besök hos mig. Jag hörde att ni var i Järnsjöområdet i vintern, jag väntade att ni skulle komma och hälsat på mig ett tag då, för det var ju inte så långt från min hemtrakt, men skulle ni i sommar komma på detta sätt så är ni välkommen hos mig.

Jag ser i tidningen att hembygdskurser skall vara i Kristianopel i sommar, det är som jag kan tro samma program som i Fr-doby. Men jag hörde talas om att vi skulle varit med ett par dagar även där, men där det blir har jag inte hört något om.

Vill härmed också meddela kända byggmästare som jag senare har hört talas om, nämligen i Fridlefs församling hos Otto Johansson i Västra Stenigå

Har bara något över dörra och dyl. Även i Holmarnäta
i Lickipola J. hos ingenjör Ulohn. Samns för flera är
Tiebaka vackra målningar. Men om den finns
kvar kan jag inte säkert säga. Men antagligen
är den kvar.

Hos Karl Robert Andersson i Tibbarnäta i Rödely J.
är ett rum som är omödat. Tapeter, samt några
skärmålningar.

Några andra har jag inte om på minnet
som jag vet om, utom den som förut är meddelat
de med foto.

Härmed tackar jag er för ditt vänliga hälsning.

Unga Johansen
Kvickfjölms Rödely